

Aura a pravda

umeleckého diela v dobe neurčitosti

František Novosád

Esej Waltera Benajmina Umelecké dielo vo veku svojej technickej reprodukovateľnosti, ktorá vyšla v roku 1936 - keď si odmyslíme dobové politické konotácie - je úzkostnou reakciou na zásadnú zmenu postavenia umenia v celku modernej západnej kultúry. V rovnakom čase

vydáva svoju esej O pôvode umeleckého diela aj Martin Heidegger, ktorého by sme mohli považovať za antipód Waltera Benajmina. Spája ich vedomie, že tradičné koncepcie umenia stratili presved-

čivosť a teda, že umenie musí znovu definovať svoj zmysel, nájsť nové dôvody svojej existencie. Walter Benjamin je presvedčený, že práve masívna industriálna estetizácia nášho prostredia vedie k tomu, že umelecké dielo stráca výnimočnosť, stráca výsadné postavenie. K estetickej kvalite

vždy patrila výnimočnosť, jedinečnosť, neopakovateľnosť. Walter Benajmin hovorí o aure, ktorá obklopovala veľké umelecké diela minulosti. To sa dnes, vo veku, ktorý Walter Benjamin nazval vekom technickej reprodukovateľnosti umenia, stratilo. Dnes sa okamžite všetko stáva

všeobecne prístupným, opakovateľným. Benjamin je presvedčený, že je to predovšetkým film, čo zmenil náš pohľad na skutočnosť, na nás samých, ako aj na prostredie, v ktorom žijeme. Moderné umenie,

dôrazne na to poukázal Walter Benjamin, je recipované v médiu rozptýlenosti. Recipient je zaplavovaný dojmami, oslabuje sa jeho schopnosť dojmy hierarchizovať, zasadzovať do pevných hodnotových štruktúr. Preto aj jediným spôsobom ako vzbudiť pozornosť je „šok“, náhla zmena navyknutých

**Recipient si zvyká na šok,
a preto je znovu a znovu
potrebné hľadať nové spôsoby
ako šokovať.**

Vladimír Kordoš: Ilustrácie

spôsobov vnímania. Fenomén šoku však ne-
guje a oslabuje sám seba. Recipient si zvyká
na šok, a preto je znovu a znovu potrebné
hľadať nové spôsoby ako šokovať.

Benjamin je presvedčený, že vrátiť autori-
tu dielu v jeho originalite, vrátiť dielu auru,
už nie je možné. Technická reprodukovateľ-
nosť ohrozuje „autoritu vecí“, reprodukcia
stavia na roveň originálu, ba dokonca nad
originál. Technická reprodukcia predsa
umožňuje vidieť ináč, vidieť lepšie tak mik-
roštruktúry, ako aj makroštruktúry diela.
Fotografia a film akoby zrovnoprávňovali
originál s reprodukciou, de facto kladú re-
produkcii vyššie ako originál. Film dokon-
ca akoby si vystačil bez originálu. Predsa
film sám vzniká až v reprodukčnom mé-
diu, v „realite“ mu nič nezodpovedá. Film
nie je sfilmovanou divadelnou hrou.

Martin Heidegger uvažuje o súčasnom
umení a o súčasnosti z hľadiska auten-
tickej minulosti. Sila, pravda umelecké-
ho diela nemá s technikou nič spoloč-
ného. Umelecké dielo presahuje svoju
vytvorenosť. Walter Benjamin

uvažuje o tom, ako sme doteraz chápa-
li umenie z hľadiska budúcnosti a dielo
vidí v kontexte disponibilných technológií.

Heidegger sa usiluje dielu vrátiť „autori-
tu“, chce, aby sme boli schopní znovu vní-
mať auru umeleckého diela. Preto vo svo-
jej eseji O pôvode umeleckého diela kladie
elementárne otázky, apeluje na pôvodnú
skúsenosť umeleckého diela. M. Heideg-
ger stavia na opozícii umenia a techniky,
W. Benjamin vychádza z toho, že vývoj tech-
nológií mení nielen vzťah človeka a príro-
dy, mení aj spôsob, ako človek vníma sám
seba a svoje možnosti.

A aj my si stále ešte kladieme otázku, či
si máme dielo myslieť z hľadiska minulos-
ti, z hľadiska jeho pôvodu, alebo z budú-
cnosti, z hľadiska jeho technológiou pod-
mienených možností. Koexistencia pravdy
diela, jeho estetickej hodnoty a jeho estetic-
kej funkcie zostáva otvoreným problémom.